

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фізичної географії та геоекології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія міжнародного геоекологічного співробітництва

для здобувачів освітньо-професійного рівня
«Бакалавр»

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітньо-професійна
програма
вид дисципліни
блок дисциплін

Е «Природничі науки, математика та статистика»
Е4 «Науки про Землю»
перший (бакалаврський)
«Геоекологія та екосистемні послуги»

вибіркова
Міжнародне геоекологічне співробітництво

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2026/2027
Семестр навчання	4
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **Іванок Дмитро Вікторович**, кандидат географічних наук, асистент кафедри фізичної географії та геоекології

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2026

Розробник: **Іванок Дмитро Вікторович**, кандидат географічних наук, асистент кафедри фізичної географії та геоекології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри фізичної географії та геоекології

 доц. Людмила БІЛОУС

Протокол №1 від «25» серпня 2026 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол №5 від «26» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії доц. Наталія КОРОГОДА

«26» серпня 2026 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування у студентів здатності коректно і творчо застосовувати знання щодо рівнів, форматів та правових засад міжнародного геоекологічного співробітництва для розробки стратегій збереження транскордонних геосистем, обґрунтування участі України у глобальних геоекологічних ініціативах та прийняття ефективних природоохоронних рішень в контексті реалізації стратегії сталого (збалансованого) розвитку.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1. Знати** базові засади геоекології, ландшафтознавства, ландшафтно-екології, біогеографії, конструктивної географії та раціонального природокористування, а також основи міжнародного публічного права.
- 2. Вміти** аналізувати структуру та динаміку природно-територіальних комплексів (ПТК) різного рангу.
- 3. Володіти** навичками роботи з картографічними матеріалами, ГІС-інструментарієм, а також нормативно-правовими базами даних для оцінки стану довкілля на регіональному та глобальному рівнях.

3. Анотація навчальної дисципліни: навчальну дисципліну присвячено вивченню теоретичних основ, правових механізмів та просторових особливостей міжнародного співробітництва у розв'язанні геоекологічних проблем. Розглядаються: еволюція міжнародної екополітики; система міжнародного екологічного права; роль провідних міжнародних організацій та фінансових інституцій у формуванні глобального порядку денного. Особлива увага приділяється реалізації Європейського зеленого курсу, розбудові Смарагдової мережі та басейновому принципу управління транскордонними територіями. Дисципліна покликана сформувати у студентів стратегічне бачення інтеграції України у світовий геоекологічний простір через призму ландшафтного та інтертериторіального підходів.

4. Завдання вивчення дисципліни (навчальні цілі) – забезпечити набуття здобувачами знань, вмінь і навичок щодо застосування принципів міжнародного екологічного права та інструментів геоекополітики для:

- **ідентифікації** пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва у межах ландшафтно-територіальних структур різного рівня;
- **аналізу** ефективності застосування міжнародних конвенцій та угод для вирішення конкретних геоекологічних проблем, а також захисту компонентів довкілля на національному рівні;
- **розробки** проєктів створення міжтериторіальних мереж сталого розвитку та транскордонних геоекологічних кластерів;
- **прийняття** науково обґрунтованих рішень щодо адаптації міжнародних екологічних стандартів до умов природокористування в Україні.

Дисципліна спрямована на досягнення студентом інтегральної компетенції – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності предметної області наук про Землю або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та антропогенних об'єктів, процесів та явищ із використанням комплексу даних та за умовами недостатності інформації, а також таких спеціальних (фахових) (СК) компетентностей:

1. здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних, у тому числі геопросторових, за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах (СК 03);

2. здатність проводити моніторинг об'єктів, процесів, явищ та результатів їх взаємодії в геосферах (СК 07);
3. здатність до розуміння геоecологічних засад транскордонного та міжнародного співробітництва зі сталого природокористування (СК 13.2).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Об'єкт, предмет, завдання, а також рівні міжнародного геоecологічного співробітництва.	лекція, самостійна робота,	усне опитування, контрольна робота, іспит	9%
1.2	Етапи еволюції міжнародної екополітики, а також систему міжнародного екологічного права.	лекція, самостійна робота	усне опитування, контрольна робота, іспит	9%
1.3	Особливості національного правового регулювання міжнародної геоecологічної співпраці.	лекція, самостійна робота	усне опитування, контрольна робота, іспит	9%
1.4.	Роль міжнародних організацій у формуванні глобального геоecологічного порядку денного, а також механізми міжнародної фінансової підтримки геоecологічних ініціатив.	лекція, самостійна робота	усне опитування, контрольна робота, іспит	9%
1.5	Сутність Європейського зеленого курсу та міжнародних промислово-екологічних кластерів.	лекція, самостійна робота	усне опитування, контрольна робота, іспит	9%
1.6	Басейновий принцип міжнародної співпраці, моделі транскордонних єврорегіонів, а також базові принципи формування і завдання Пан'європейської та Смарагдової екомереж.	лекція, самостійна робота	усне опитування, контрольна робота, іспит	9%
2.1	Ідентифікувати геосистеми та ландшафтно-територіальні структури як об'єкти міжнародної співпраці.	лекція, самостійна робота, семінарське заняття	усне опитування, контрольна робота, іспит	5%

2.2	Використовувати міжнародні угоди як інструменти геоекологічної співпраці.	<i>лекція, самостійна робота, семінарське заняття</i>	<i>усне опитування, контрольна робота, іспит</i>	5%
2.3	Аналізувати відповідність національних природоохоронних норм міжнародним екологічним стандартам.	<i>лекція, самостійна робота, семінарське заняття</i>	<i>усне опитування, контрольна робота, іспит</i>	5%
2.4	Обґрунтовувати вибір ефективного фінансового інструменту для реалізації міжнародного геоекологічного проекту.	<i>лекція, самостійна робота, семінарське заняття</i>	<i>усне опитування, контрольна робота, іспит</i>	5%
2.5	Визначати специфіку міжтериторіальної взаємодії в межах міжнародних екологічних кластерів.	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>усне опитування, контрольна робота, іспит</i>	5%
2.6	Оцінювати стан транскордонних геосистем, а також національних елементів Пан'європейської та Смарагдової екомережі і заповідних територій із міжнародним природоохоронним статусом.	<i>лекція, самостійна робота, семінарське заняття</i>	<i>усне опитування, контрольна робота, іспит</i>	5%
3.1.	Здатність до групової роботи та професійної комунікації під час обговорення стратегій міжнародного геоекологічного партнерства.	<i>семінарське заняття</i>	<i>виконання командного завдання, дискусія</i>	8%
4.1	Здатність розробляти комплексні пропозиції щодо нових міжнародних проектів за участі України, які мають на меті вирішення транскордонних геоекологічних проблем та/ або спрямовані на розширення мережі транскордонних природоохоронних територій.	<i>семінарське заняття</i>	<i>виконання командного завдання, дискусія</i>	8%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) / Програмні навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	3.1	4.1
ПРН 01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю, геоекології, сталого природокористування, маркетингу екосистемних послуг, міжнародного геоекологічного співробітництва.							+	+	+	+	+	+		
ПРН 13. Брати участь у розробці проєктів і практичних рекомендацій в галузі наук про Землю, геоекології, екосистемних послуг та міжнародного геоекологічного співробітництва.										+	+		+	+
ПРН 20.2. Розуміти зміст геоекологічних засад транскордонного та міжнародного співробітництва зі сталого природокористування.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 21.2. Застосовувати геоінформаційні технології та відкриті дані для досліджень з питань транскордонного та міжнародного співробітництва на різних просторово-часових рівнях.								+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки:

Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами написання та захисту на 6 контрольних робіт, а також активності під час лекційних та семінарських занять та результатами складання іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- ✓ результати навчання – 1.1 – 1.6 (знання) – 54%;
- ✓ результати навчання – 2.1 – 2.6 (вміння) – 30%;
- ✓ результати навчання – 3.1 (комунікація) – 8%;
- ✓ результати навчання – 4.1 (автономність) – 8%.

7.1.Форми оцінювання студентів:

У дисципліні передбачено два змістові навчальні модулі. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Завершується дисципліна – **іспитом**.

Студенти, які упродовж семестру не досягли мінімального рубіжного рівня оцінки (60% від максимально можливої кількості балів) мають виконати додаткові самостійні завдання та/ або реферати за темами, які були пропущені та/ або недостатньо засвоєні. Максимальна оцінка за виконані додаткові практичні роботи та/ або реферати не може перевищувати 40% підсумкової оцінки (до 40 балів за 100 – бальною шкалою).

Умовою отримання позитивної результуючої оцінки з дисципліни є досягнення не менш як 60% від максимально можливої кількості балів.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту (письмова форма): максимальна кількість балів на іспиті – 40 балів, мінімальна кількість балів, які додаються до семестрових – 24 бали (60% максимальної кількості балів, відведених на іспит).

Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж рекомендований мінімум (36

балів) до іспиту **не допускаються**.

Умовою допуску до іспиту є виконання ними додаткових самостійних завдань та/ або рефератів за темами, які були пропущені та/ або недостатньо засвоєні.

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2. Організація оцінювання:

Оцінювання здійснюється впродовж семестру усіх видів роботи, включаючи і самостійну роботу.

Оцінювання проводиться шляхом накопичення балів за всі елементи контролю з дисципліни (виконання контрольних робіт, результати самостійної роботи та семінарських занять).

7.3. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

7.4. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність. Виконання всіх навчальних і контрольних завдань здійснюється з дотриманням Хартії академічної доброчесності та чинних положень Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Під час реалізації освітнього компонента дотримуються принципи академічної доброчесності, зокрема принцип нетерпимості (нульової толерантності) до будь-яких проявів її порушення, відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» та внутрішніх актів Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Запозичення, використання даних, ідей, текстів, зображень, цифрових матеріалів та інших результатів мають бути належно атрибутовані. Порушення академічної доброчесності розглядаються відповідно до університетських процедур.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту можуть використовуватися лише у випадках і межах, визначених завданням та чинним Положенням про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Здобувач освіти несе відповідальність за достовірність, коректність, оригінальність і академічну доброчесність поданого результату та, якщо це передбачено завданням або політикою Університету, зазначає факт, інструмент і мету використання ШІ. Використання ШІ під час індивідуальних контрольних заходів дозволяється лише за прямим дозволом викладача. Використання генеративного штучного інтелекту не допускається під час контрольних заходів (проміжний та підсумковий контроль).

Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти. Результати навчання, здобуті в неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути подані до визнання у встановленому Університетом порядку за умови їх відповідності результатам навчання цієї дисципліни та наявності підтверджуючих матеріалів.

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінарські заняття	самостійна робота
Модуль 1 – Теоретичні основи та правові засади міжнародного геоecологічного співробітництва				
1	Тема 1. Предмет, об’єкт та завдання курсу. Поняття про міжнародне геоecологічне співробітництво.	2	2	3
2	Тема 2. Ланшафтні структури як об’єкт співпраці. Поняття про транскордонні геосистеми.	2		3
3	Тема 3. Історія та еволюція міжнародної екополітики.	2	2	3
4	Тема 4. Система міжнародного екологічного права: конвенції, протоколи та угоди як інструмент геоecологічного співробітництва.	2		3
5	Тема 5. Національне правове регулювання міжнародної геоecологічної співпраці.	2	2	3
6	Тема 6. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародного геоecологічного порядку денного.	3	2	4
7	Тема 7. Механізми фінансової підтримки міжнародних геоecологічних ініціатив.	2		4
Модуль 2 – Рівні та формати міжнародного геоecологічного співробітництва				
8	Тема 8. Транснаціональне геоecологічне співробітництво. Європейський зелений курс (European GreenDeal).	2	2	3
9	Тема 9. Специфіка міжтериторіальної геоecологічної взаємодії.	2		3
10	Тема 10. Міжнародні промислово-екологічні кластери.	2		3
11	Тема 11. Басейновий принцип міжнародної геоecологічної співпраці.	2	4	3
12	Тема 12. Єврореґіон і транскордонні кластери як модель геоecологічної взаємодії сусідніх реґіонів.	2		3
13	Тема 13. Пан’європейська та Смарагдова мережі.	3		4
14	Тема 14. Міжнародні категорії природоохоронних територій.	2		4
	ВСЬОГО:	30	14	46

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінарські заняття – **14 год.**

Самостійна робота – **46 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку: Аналітична доповідь / Химинець В. В., Головка А. А., Мірус О. І. Київ: НІСД, 2021. – 47 с.
2. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник / Євчак Ю.Б., Зарді А., Лазур Я.В., Очкаї Д., Санченко А.Є., Сошников А.О., Устименко В.А., Фетько Ю.І. / за заг. ред. В.А. Устименка. Київ, 2020. – 152 с.
3. Хилько М.І. Екологічна безпека України: навчальний посібник. Київ, 2017. – 266 с.
4. Іванок Д.В. Перспективи «зеленого» водню в контексті реалізації Україною європейського Зеленого курсу // Освітні та наукові виміри природничих наук: Збірник матеріалів V Всеукраїнської заочної наукової конференції, м. Суми, 8 листопада 2024 р. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. – С. 51–57.
5. Василюк О., Борисенко К., Куземко А., Марущак О., Тестов П., Гриник Є. Проектування і збереження територій мережі Емеральд. Методичні матеріали. Київ: “LAT&K”, 2019. – 78 с.
6. Степаненко А.В. Теоретико-методологічні засади формування транскордонних екологічних кластерів. Економіка та держава, 2021. Вип. 4. — С. 12–18.
7. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. За загальною редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. Київ, 2003. – 306 с.
8. Кравців В.С., Жук П.В., Колодійчук І.А. Регулювання екологічної безпеки транскордонного регіону в контексті європейської інтеграції України. Львів, 2015. – 121 с.
9. Ладиченко В.В., Гиренко В., Головка Л.О., Вітів В.А. Екологічна політика і право ЄС. Київ, 2019. – 363 с.
10. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
11. Основи управління біосферними резерватами в Україні: Збірник нормативно-правових актів та науково-практичних статей, підготовлених у рамках проведення Міжнародного науково-практичного семінару «Розвиток системи біосферних резерватів в Україні» (01-03 жовтня 2014 року, Ужанський національний природний парк, Закарпатська область). За ред. Ф.Д. Гамора, Г.В. Парчука. Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2014. – 320 с.
12. Закон України "Про міжнародне територіальне співробітництво". Посилання: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text>
13. Cross-Border Cooperation of Ukraine with the EU Countries: Current Challenges and Possibilities: monograph / NAS of Ukraine. SI «Institute of Regional Research named after M.I. Dolishnyi of NASU»; edited by Khrystyna Prytula. Lviv, 2019. – 220 p.
14. Ivanok D. Opportunities of transboundary environmental cooperation in the context of the European integration and post-war green recovery of Ukraine. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. Випуск 1/2 (92/93), 2025. – С. 35–40. – DOI: [10.17721/1728-2721.2025.92-93.5](https://doi.org/10.17721/1728-2721.2025.92-93.5)
15. Tkachenko Yu. Euroregion as a tool for sustainable development of border areas: The European experience and Ukrainian features // Visegrad Journal on Bioeconomy and Sustainable Development, 2014. Vol. 2. – P. 58–63. – DOI: 10.2478/vjbsd-2014-0011
16. Singh J., Ganster P. Transboundary environmental cooperation: a conservation on issues in research and methodologies // Journal of Borderlands Studies, 2003. Vol. 18(1) – P. 51–60.
17. The Pan-European Ecological Network: taking stock. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2007. – 116 p.
18. Bilous L., Havrylenko O., Slipchuk A. Transboundary Cooperation for Landscape Planning and Environmental Monitoring // European Association of Geoscientists & Engineers. Conference Proceedings, XVIII International Scientific Conference «Monitoring of Geological Processes and

Додаткова:

19. Василюк О. Функціональна класифікація природно-заповідного фонду: історія формування та міжнародний аспект // GEO&BIO. 2019. Вип 18. – С. 3–20.

20. Іванок Д.В. Геополітичне змагання за ресурси Арктики як чинник зміни глобального балансу сил. Український політико-правовий дискурс, 13, 2025. – DOI: [10.5281/zenodo.15968352](https://doi.org/10.5281/zenodo.15968352)

21. Іванок Д.В. Рідкоземельні метали як чинник геополітики // Національні інтереси України: науково-практичний журнал. 2026. № 2(19). – С. 1735–1752. – DOI: 10.52058/3041-1793-2026-2(19)-1735-1752

22. Іванок Д.В. Використання ресурсів Світового океану провідними країнами-акторами для реалізації власних геополітичних стратегій // Український політико-правовий дискурс. 2026. № 20. – DOI: 10.5281/zenodo.18958504

23. Ivanok, D. (2026). Forest resources as a factor of strategic advantage in the geopolitical competition of major actors of world politics in the context of global climate change. *Публічне управління і політика*, (4), 20. <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2026.4.13>

24. Іванок Д.В. Природноресурсний потенціал країн-членів BRICS як основа формування спільного геополітичного полюсу контрсили Заходу // Політологічний вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2026. Вип. 100(3). – С. 270–291. – DOI: 10.17721/2415-881x.2026.100.3.270-291

25. Міжнародна екологічна безпека: регіональні та глобальні виміри: монографія / за ред. С. В. Глібова. Одеса: Гельветика, 2020. – 240 с.

26. Ibisch P.L., Dichte A., Hamor F.D., Holovko A., Polynchereda V.F., Rybal M.P., Shvediuk I. About borders and limits: experiences with UNESCO Biosphere Reserves for transboundary cooperation in Ukraine and neighboring countries // *Management and Policy Issues*, 2021. Vol. 13. – P.136–141.

27. Jongman R.H.G., Bouwma I.M., Griffioen A., Jones-Walters L., Van Doorn A.M. The Pan European Ecological Network: PEEN // *Landscape Ecology*, 2011. Vol. 26. – P. 311–326.

28. Dudley N. (Ed). Guidelines for applying protected area management categories. Gland: IUCN. – 86 p.

29. Gulac O., Dubchak L., Iarmolenko I., Yanchuk J. Cooperation of Ukraine and the European Union in the Ecological Sector: Directions and Prospect // *European Journal of Sustainable Development*, 2019. Vol. 8. – P. 22–30.

30. Jongman R.H.G., Kulvik M., Kristiansen I. European ecological networks and greenways // *Landscape and Urban Planning*, 2004. Vol. 68. – P. 305–319.

31. Kedem R., Feitelson E., Halasah S., Teff-Seker Y. Toward a typology of environmental cooperation in postconflict settings: The case of Jordan and Israel // *Global Environmental Politics*, 2023. – P.1–17.

32. Lee T., Middleton J., Phillips A. (Eds). Guidelines for management planning of protected areas. IUCN, 2003. – 79 p.

33. Bilous L., Samoilenko V., Shyshchenko P., Havrylenko O. Ecoregional Biodiversity Monitoring // *European Association of Geoscientists & Engineers. Conference Proceedings, XVI International Scientific Conference «Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment»*, Nov. 2022. – P. 1–5. – DOI: 10.3997/2214-4609.2022580059

34. Havrylenko O., Tsyhanok Ye., Shyshchenko P., Samoilenko V., Bilous L., Slipchuk A. Assessment of cultural ecosystem services of protected areas for the purpose of their monitoring // *European Association of Geoscientists & Engineers. Conference Proceedings, XVII*

International Scientific Conference «Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment», Nov. 2023. – P. 1–5. – DOI: 10.3997/2214-4609.2023520023

35. *Bilous L.F., Samoilenko V.M.* Geography and marketing of ecosystem services. The Ukrainian context // *Heohrafiia ta Turyzm (Geography and Tourism)*. 2026. Vol. 83. – P. 65–71. – DOI: 10.17721/2308-135X.2026.83.65-71

36. *Bilous L.F., Samoilenko V.M.* Geospatial analysis: monograph (electronic version). Kyiv: DIA, 2026. – 249 p. – ISBN 978-617-7785-92-6.

37. *Samoilenko V., Bilous L.* Designing geoinformation systems: textbook (electronic version, in English and Ukrainian). Kyiv: Nika-Tsentr, 2024. – 254 p. – ISBN 978-966-521-258-4.

38. *Miho A., Marka J., Krasniqi Z.* Importance of EU integration for biodiversity and nature conservation in transboundary protected areas (TPAs) in the Western Balkan // *Hydrobiology*. 2023. Vol. 2(1). – P. 235–243. – DOI: 10.3390/hydrobiology2010015

39. *Giergiczny M., Valasiuk S., Yakubowski M., Kowalewski M., Maskiewicz J., Angelstam P.* Attitudes toward conservation of the transboundary Białowieża Forest among ecotourism businesses in Poland and Belarus // *Land*. 2023. Vol. 12(6). – Art. 1150. – DOI: 10.3390/land12061150

40. *Leal Filho W., Eustachio J.H.P.P., Fedoruk M., Lisovska T.* War in Ukraine: an overview of environmental impacts and consequences for human health // *Frontiers in Sustainable Resource Management*. 2024. Vol. 3. – Art. 1423444. – DOI: 10.3389/fsrma.2024.1423444

41. *Syrotiuk H.* Impact of the European Green Deal on sustainable development and economic growth of Ukraine // *Agrarian Economy*. 2024. Vol. 17(1). – P. 27–35. – DOI: 10.31734/agrarecon2024.01.027

42. *Hornostai N.I., Mykhalchenkova O.Y.* Status and peculiarities of cross-border cooperation development in Ukraine // *Science, Technologies, Innovations*. 2023. № 2(26). – P. 20–25. – DOI: 10.35668/2520-6524-2023-2-03